

3102

Västling-Sofia, det var en gammal gumma som hette, som var doktorkunnig. Om de bröt ett ben av sig eller någonting, det lagade hon, så bra som en doktor.

Den där gamla kräkdoktorn i Kåtorp, han var bra, för han var förständig. (Det som han ordinerade,) ah, det kunde va allt eftersom sjukdommen var till, ibland så hade han inte någon medicin. - - Nu om de e allri så lite, så e de tvång å efter doktor, å då kommer han i bil, å de blir en 25 kronor.

Larsson i Holmen, Lenstad.

16.6 -30.

Där i Kallstad Jutar, där talade de om Jutfrun. Det ligger på Kallstad ägor, å byggningen står väl kvar än.

3102

- - - - sa de de va e fin fru, som kom å pratade medom. Om en träffer någon utav byboarna där, de kanske har väll reda på det.

Kallstad, by i Toroslunda sn. Grannby till Lenstad.

medd. av Larsson i Holmen, Lenstad.

d. 16.6 -30.

3102

Uppteckningar efter f.d. lantbr.

Larsson i Holmen, Lenståd, Skogsby

Uppt. den 16 juni 1930.

Gåskung (gaskung) sagt om en person, som hade mycke gäss.

Natt o. dag (nälada), namn på en blomma: Orchis ustulata.

Össe (össe), kortnamn på Eriksöre, by i Torslunda sn.

3102

Julhalm, ja' har hört talas om' et de har jag, men det
kommer jag inte ihåg.

Bå' mina föräldrar å mina svärföräldrar så ville de aldrig
vid något sånt där gammalt.

- - - - Eljest sa de att de skulle gömma julöl å julbröd
å ge dragarna om värarna.

De gamla, så sa de, att de såg ljus: Det var skatter som
var nergrävda där, å så sken det från erget (*erjet*) å
steg opp - elektrisitet eller vad det var. Men det var in-
te något ljus. Det kommer på så sätt, att den ena pratar så

å den andra så, å så tar de efter varandra. När det var
synt väder, så var det väl fyren vid Bredsättra å sånt
där som de såg. -- -- -- -- -- Det pratar de ju om
varenda backe å kulle å hörn, men de e - som sagt - den
ena inbillar den andra det tror jag.

3102

medd. av Larsson i Holmen

d. 16.6 -30.

3102

De där vidskepliga tiderna, då slog de sej ihop två å två; å den ena gjorde dem (kreaturen näml.) sjuka, å den andra gjorde dem bra.

De skulle ha hatt utgångshästar förr i världen, men det var före min tid. De gick hem emot starka oväder, å då kastade de ut lite åt dom, å sen då de blev lite fint, då gav de sej iväg igen.

- Frö-marken, där har ja vatt många gånger. Gäss var det i synnerhet handel med där. De va så upprörande å se när som de häved ner kor å kalvar hov om drov i jaktarna. (för att taga dem över sundet, eller till en färjplats).

- - - - -

anm.: Frö-marken, marknaden vid Fröbygårda i Vickleby sn.

Vi hade inga allmänna planer i Kåtorp, så vi hade inte så mycke som en kunde släppa en gris på, så att en kunde inte ha några gungor (r~~o~~ngo) å sådant. Men på markerna (_____, marknaden; marknaderna, _____) å så där där hyssade de slant å va stora samlingar, men där var jag aldrig med eller vet hur det gick te.

Vid midsommar fick vi göra lite fint, var å en vid sin dörr. I Björnhovda, där hade de rungor å majstång, å dit gick de å söp å sloss å dansade. Jag minns inte att jag var med där mer än två gånger. Det var där norr om byn. Nu lä-
rer ( ) de ha byggt, där långt fanken i våll, långt bott åt Algutsrum gårde.

Björnhovda i Toroslunda sn.

medd. av Larsson i Holmen, Lenstad.

d. 16.6, -30.

3102

Till å me så fort de va födda - för mänskra va så fulla me
övertro förr - så skulle de märka dom (kalvar å småkräk
nämligen). De va en gammal gumma, som hette Sven-Persa(n),
hon sa: "Märk kräka, så e de edra!" Det sa hon åt min mor,
så att jag hörde det. Sen skulle de ha ett stycke av ett
knivblad, som de skulle ha i vattnet, den första gången, som
korna drack efter kalvningen, eller också så skulle de ha
en yxa, som de skulle gå över första gången de gick ut.

- - - - -
anm.: Meningen med det som Sven-Persa sa, var att kräken var
ägarens, när de hade blivit märkta, på så sätt att ingen utom-
stående kunde göra dem något.

Sådant var det ju med barnsängshustrur också. De skulle inte gå ut under bar himmel, utan att de hade någon kniv med sej.

3102

Boman sa, att så fort det kom några kräk på Alvaret som inte var märkta eller var fel märkta, så var det hans. En var det som kom te att skära fel när han märkte. Det var en pojke, som skulle hålla i huvudet, å så hur det var så slet kräket till, så att det tog en annan riktning, å det blev fel märke. Det sporde de sen att Boman hade tatt den kalven.

-----
anm.: Boman, en karl som bodde på Dröstorpe i Sandby sn, på Alvaret. Mest känd som skojare å kreaturstjuv.

Märket till meddelarens gård i Lenstad är: Höger styvt å frammer skår; å frammer gren i vänstra örat.

Öronen tänkas sedda från kräkets vänstra sida.

3102

Larsson gick i skola i Torslunda (Skogsby) i den gamla skolan, som står där ännu. Skolläraren hette Bergstrand. Han var gift med barnmorskan - - - "Mormor, det tordes de inte å säga till henne, men den i Gårby, den kallade de för mormor, å skrek 'et så högt så." - - - Läsningen började vid kl. 9 på mognarna. Sen höll man på i tre timmar, till middagen. Vid middagen hade man en timma fritt. Sedan hade man en tre, fyra timmar på eftermiddagen. Under lektionerna hade man inte några raster. Men de bad, då å då, 'får jag gå ut', så det var ett spring jämt. Ibland var Bergstrand borta i många timmar, å då fick barnen rå

sej själva. Man började med bön om dagarna. Sedan hade man bibelläsning, å katekesläsning, å historia å naturlära, " å lite av vart ". "Det minns jag aldrig att det var några hemläxor." Gjorde man något hyss, "så fick en bara lite skrubb för 'et". Man hade en stor svart tavla, att skriva på, å sedan hade de griffeltavlor. "Det var före min tid, som det var stora träbänkar med sand te å rita i".

allt på upplysningar av f.d. lantbr. Larsson, Holmen i Lenståd.

Uppskrivet av Lage Nilsson, Ålebäck, Gårdby. den 17.6 -30.

Larsson, Anders Petter; f.d. lantbrukare. Bor i Lenstad, Torslunda socken. Kallas alltid för Larsson i Holmen; efter gården Holmen i Lenstad, som han har ägt och som han nu bor på som undantagsman.

3102

Omkring 80 år gammal. Född i Kåtorp, Torslunda socken. Har varit tillsjöss. Kom till Lenstad som bonde år 1876.

3102

Det var en dräng från Lenstad (hette Sven - Anker-
-Sven), han var oppe på Alvaret. Han skulle efter nå-
got kräk, eller också var han å vaktade kräk där.
Då ropade de på honom, att han skulle sätta på en
ugnskvast. Det gjorde han. Då fick han en varm bröd-
kaka, som låg på en tuva.

Det talte Ödmanskan, Ödman-Stina, om: det var en gång
de var i Eriksöre . . . . Det var hos en som hette An-
ders Gustavsson - - - de kallade honom för Ant-Gustav,
han var spelman å en livad kar - - - å då kom det fram
som en liten tomte. Han hade röd mässa, sa de.
Då (de underjordiska) sa te dom att de skulle gå efter
en ugnskvast, så skulle de få bröd. Å då var det Ömann,

Sammel Ödmann, han var inte så¹⁴ sen på det. De var inte alla som såg det. De sa Stina (Stina var Ödmans hustru), att om de hade ropt på henne, å sagt te henne ändå. Men hon såg ingenting. Men Ödman han var efter en ugnskvast. De sa också åt honom att han kunde hämta en brödkaka sen. Å det slog in, för sen fick han en brödkaka, som låg på ett ställe, å Ömanskan, som talade om det, hon hade själv smakat den. Det var groft, lite surt bröd, som smakade bra sa hon.

3102

Det var då sant, för det var känt folk. De årde vist tror jag. (årde= ärjde).

- - - Mamma sa alltid att sånt där skräp, det fick vi inte tala om. Vi fick lov å tiga. Men pappa han brukade å sitta å tala om sånt där. - fru Eriksson.

medd. av Anders Eriksson, o. hans hustru. Tävelsrum.

d. 19.6 -30

3102

En gumma, som hette Hanna - Hall-Hanna - i Tävelsrum, (Mor till Matilda, som sen blev gift med en skomakare i Möckleby), hon brukade begagna att bära på huvudet. En gång kom hon från Eriksöre (i Torsslunda socken) å gick hem å hade en skäppa såd på huvudet.

Då hade hon ändå ett knyte i vardera handen. "Hon gick som en kronbrud" - - "I hennes ungdom, då kanske de gjorde det lite allmännare, det vet jag inte."

Fridolfan (mor till Fridolf-Fia - Fia Andersson på Kåtorp Malm) begagnade också att bära på huvudet.

medd. av Anders Eriksson o. hans hustru, Tävelsrum.

d. 19.6 -30.

Det var en plantör från kronan, som bodde i den där byggningen (byggningen vid Kallsta Jutar, näml.). Där var ekar, som var så stora, så de kunde gå från den ena grenen å te den andra eken.

De (folk) har bott där, å de såg henne, å de talte med henne, de som bodde där, å hon var klädd som ett fruntimmer - - som ett fint fruntimmer. De såg henne så många som var där, nästan allihop. In till Jut-Kalles gick hon ofta å pratade. "Men om inte den där pålen hängde där, skulle jag gå oftare hit," sa hon. "Nä, den får nog hänga," sa Jut-Kalle, för de ville inte att hon skulle gå dit så ofta. Det var bössan, som hängde på väggen, som hon var rädd för. De sa, att hon var ful på ryggen, men där fick de väl aldrig se dom.

Jutfrun.

3102

Det är besynnerligt, för såna där små troll det finns det
överallt.

- - Röda mössor har de visst på sej allihop.

3102

meddelat av Hilma Torslund, Kallstad. den 20 juni 1930.

Hilma Torslund talade om att på Kallstad Malm, där hon också Spöke.
bor, hade det bott en sjöman, som hade varit vida omkring in- 3102
nan han slog sig ner i Kallstad.

Han hade en hel mängd med olika kläder i sin stuga, som var
fulla med hål och blod. Man antog att han hade varit med i
röverier i vilda trakter.

När den sjömannen sedan dog, så gick han hem och spökade på
många sätt. De spökerierna tog inte slut förrän man hittade
en rock som det var pengar insydda i.

Hilma Torslund, Kallstad

medd. d. 5.7 -30

(Vid Präströr på Alvaret vid Dröstorps, V Lenstad i Torslundas sn) där har de begravt en präst. Han var i Lenstad. Jag tror att han var skolpräst. Han tog sitt liv å för den skull, så fick han inte begravas på kyrkgården. De körde honom dit på en kälke. Den kälken den såg mormor. Den stod där oppe länge.

Meddelerskan höll knappast för troligt att någon skulle ha velat begagna den kälken, sedan man hade haft den till att köra opp prästen, som hade tatt livet av sej, på, utan den hade fått bli stående där oppe vid röret.

Självspil-
ling.

3102

Lustig-Dängan (*lost de raga*), hon kunde säga var fördol-
da ^asker fanns. Det var visst hon, som det var en karl -
hans hustru hade förlorat en guldring - har han hört den
förr? - (- Nää.)

Lustig-
Dängan.
Klok käring.

3102

Så gick han te henne, å frågade var ringen fanns. Han hade en
pojke med sej till att se efter hästen. Om en stund så kom hon
ut å visslade. Å han kom (d.v.s. den onde kom. - När man viss-
lar, så kallar man på den onde, en allmänt utbredd folktro),
å han sa, att ringen var i en so. "Men det ska du inte säga,"
sa han, "utan såg att andra karlar har fått den," att hon hade
horat bort den. Det gick hon också i å sa till karen, som var
där å frågade, men pojken som stod ute han hade hört att den on-
de hade sagt att ringen var i en so, å han talade om det för ka-
ren, å sa hur han hade sagt till henne, att det skulle hon in-
te säga. När de kom hem så slaktade de son, å hittade ringen.

Bredängsbacken - - - i skogen vid järnvägen - - på nr 6.
- - Men där var det troll, som hade sitt där inunder Bred-
ängsbacken.

Underjordis-
ka.

3102

Johan högg ved där å då la de opp en ungvaststång å en vete-
tekaka åt honom.

När meddelerskan, Hilma Torslund, Kallstad, hade berättat
om att han satte på en ugnskvast, och sådant som vanligtvis
brukar ske, frågade jag om hon trodde att de underjordiska
odlade vete på den tiden.

"Ve^et, de ku^unn de väll stä^äll sä," svarade hon, "så^ånn, de
ku^unn väll stä^äll säj."

Har han hört dom, som har fått skottet? - - De kunde sit-
ta lite var som helst. Det var en brukare här. Han var ute
å årde en gång. Å då satte han sej på en sten. Den var varm,
tyckte han, å som han satt så blev han svullen i ansiktet,
å ögonen svullnade opp. Han fick ta en tröjarm över ansiktet,
för han ville inte visa sej. Men det var skottet han hade fått.
Å då skulle då skjuta över honom. Å han gick te en som var i
Rosellgården - där var en som var jägare - å bad att han skul-
le skjuta över honom. "Skjuta kan jag inte," sa han - för han
hade inte haft skottet själv, "men ladda ska jag", sa han. Å
då gick han te en som hetter Ant-Petters i Kråktorp. Det var
hans svärmors bror, för de visste att han hade haft skottet.
Å han satt på brunnskaret, å det var bara lite vatten i brun-
nen. Men det var en bra brunn till att ge vatten. När de sköt,
så flög vattnet opp i en stråle högt över honom. Det var trollen, som jorä
gjorde.

Skottet.

3102

Det står i bibeln om skott, som far i luften och pestilencia, som vankar i natten. Men hur det var med kantorn, om han råkade ut för något, det vet jag inte. Han satt å skrev till tidningarna om nätterna, å så gick han te posten med det mitt i nätterna, å så hörde han en röst vid kyrkgården, som sa att han skulle vara hemma, å inte gå ute om nätterna. Men han blev arg, så han sa att det angick dom inte. Men han blev sjuk i benet han. Han har aldrig trott på något sådant, men nu har han väl blitt lite vankelmodig, sen det hände.

anm.: kantorn är kantor Rockström i Torslunda, som hade ischias i benet och sidan härom året.

Skottet.

3102

Min mor å så var det en annan, som var åt stan. Å då var det eldsvåda i Sandby. De fick gå om Björnhovda å genom Löten på den tiden. Å då när de kom på den där backen, där kvarnen stod, så såg de eldflammor mot Sandby till. Men då var där ingenting, men det blev sen. (d.v.s. det blev eldsvåda sen. Varslet syntes på morgonen; eldsvådan blev på dagen). Det är väl så att det skall ge sej tillkänna på något sätt, så det skall bli uppenbart.

Brandvarsel.

3102

Petter-Gustav, han gick uppåt Horvor en gång, å då mötte han två fruntimmer, som var så förträffligt fina. Han hälsade på dom, å de frågade honom efter vägen. Sen fick han höra ett besynnligt dån. De flög över gärdet å skogen.

3102

De var i skogen med å förvillade folket, då när de inte hade hägnat å skulle gå å söka om kräk.

Då, när inte sjön var invigd - nu så ska sjön va invigd, så den e som en kyrkgård - men då, när inte sjön var invigd, då var det så mycke sjövrak, som skrek där borta. Han (Petter-

Drunknadt

anm.: Petter-Gustav, en nära släkting till meddelerskans mor, bodde i Kallstad.

Gustav) var ute å gick, å skulle gå hem. Då hörde han att de gick efter honom. Men han blev arg, för han trodde att det var ungdomen. Men så sa de "Petter-Gustav!" - "Vad vill ni mej då?" sa han. - "Jo, sa de, vi ligger där å där - det var ett utgrund, som e där vid Runsbäck. Det var några som hade drunknat på enresa till Kalmar. Jag vet inte vem det var, men det var ett fruntimmer med. Men han sa inte nånting då på kvällen, men på morron, då gick han te en i Runsbäck, som hade båt. Å han kände till det där grundet, som de sa att de låg vid, å de gick ut, å precis på de stället låg de. Då tog de dom hem te Runsbäck å begravde dom, å Runsbäckboen han kände dom.

3102

Hilma Torslund, sömmerska; född år 1855 i Kallstad, dog i vintras.

Av ölänsk bondsläkt. Växte opp och bodde alltid i Kallstad.

Utmärkt traditionsmeddelerska, med stor begåvning och djup själsläggning. Bokligt bildad. Talade inte sällan fint.

3102

Uttryckte sig också elegant på målet.

Ojift med ett ömt jårta. Bodde i en stuga på Kallstad Malm, och levde i sorjlig fattigdom.